

AV EYSTEIN LOCKWOOD MEYER

Suezkrisen 1956 – et kroneksempel på krigens uberegnelighet

I år er det 60 år siden militærmakt ble benyttet mot Egypt for å oppnå politiske mål. Det gikk ikke spesielt bra, og ettervirkningene har vært med oss til denne dag. I lys av «jubileet» vil denne artikkelen se på hovedaktørene Egypt, Israel, Storbritannia og Frankrike, og i hvilken grad utfallet møtte de politiske målene de satte seg.

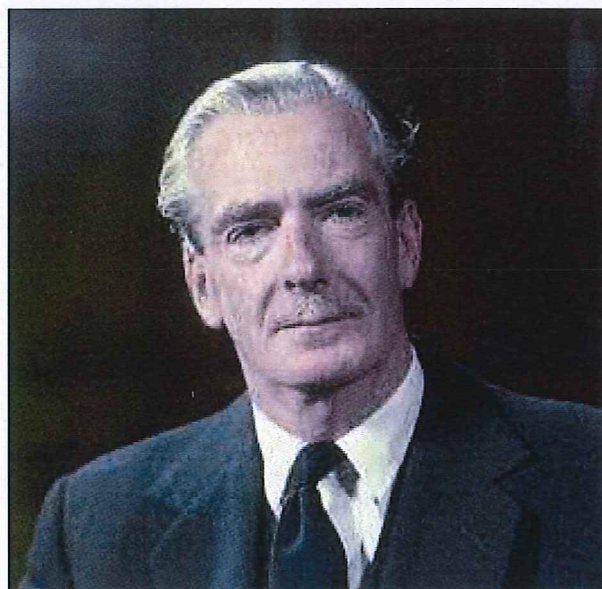

*Kommandørkaptein
Eystein Lockwood Meyer
har bred internasjonal erfaring og har
sin stabsutdanning fra Storbritannia.
Han tjenestegjør for tiden ved FHS/FSTS.*

Den globale situasjonen i 1956 var preget av kald krig, avkolonisering av de britiske og franske imperiene, og et våpenkappløp i Midtøsten mellom den nylig etablerte staten Israel og de arabiske nabostatene. FN var en relativt ung institusjon, og det var også Genèvekonvensjonene om lovlig krigføring. USA og Sovjetunionen var de to fremvoksende supermaktene som konkurrerte i både et atomvåpenkappløp, som nettopp hadde passert hydrogenbombenivået, og i et kappløp om verdensrommet der den første satellitten skulle bli sendt opp påfølgende år. Atommakten Storbritannia og Frankrike opplevde økt politisk motstand og opprør i tidligere kolonier i Afrika og Midtøsten. Egypt hadde en lederrolle i den arabiske verden i motstanden mot den israelske staten og de europeiske kolonimaktene. Vest-Europa var helt avhengig av oljeforsyningene som ble transportert gjennom Suezkanalen. Disse utgjorde nesten halvparten av all olje produsert i Midtøsten. Den strategiske betydningen av Suezkanalen var enorm for de vest-europeiske statene med Storbritannia og Frankrike i spissen, en betydning som ble ytterligere forsterket av den potensielle makten Sovjetunionen ville få dersom de overtok kontrollen over den.¹

Etter at Storbritannia i midten av juni 1956 trakk ut den 80 000 mann store militære styrken som hadde sikret Suezkanalen, benyttet den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nasser militær makt 26. juli til å okkupere kanalsonen og nasjonalisere "The Suez Canal Company", blokkere Tires-stredet (innseilingen til den israelske rødehavshavnen Eilat), samt utvise alle offisielle britiske representanter i landet.² Storbritannias statsminister Anthony Eden ønsket en rask militær inngripen i begynnelsen av august, men det hadde ikke det britiske forsvaret reaksjons-evnen til å etterkomme. Det ga imidlertid tid til at Storbritannia kunne gå sammen med Frankrike og Israel om å gjennomføre en aksjon mot Egypt uten forankring i Folkeretten. Da verdens øyne var rettet mot Sovjetunionens voldelige håndtering av opprøret i Ungarn, angrep Israel Sinai halvøya 29. oktober (operasjon Kadesh). Angrepet ble etterfulgt av britisk og fransk bombing fra 1. november med påfølgende angrep med fallskjerm- og amfibiestyrker mot Port

Said noen dager senere (operasjon Musketeer). Den militære fremgangen var som forventet, men allikevel annonserte Anthony Eden ensidig våpenhvile sent på kvelden 6. november, etter sterkt press fra USA og Sovjetunionen. Alle britiske og franske tropper ble trukket ut innen 22. desember, og erstattet med en FN-styrke, mens de israelske styrkene først ble trukket ut 8. mars 1957. Egypt hadde blokkert Suezkanalen etter at kamphandlingene startet ved å senke eller skade totalt 49 fartøy i den, og kanalen ble ikke ryddet og åpnet med full kapasitet igjen før 24. april 1957. Denne artikkelen vil videre søke å svare på i hvilken grad utfallet av Suezkrisen møtte de politiske målene for hovedaktørene Egypt, Israel, Storbritannia og Frankrike?

Anthony Eden ble på mange måter en tragisk politisk skikkelse. Han ventet svært lenge i skyggen av Winston Churchill før han slapp til som statsminister i 1955. Og da han endelig fikk hendene på rattet, gikk det riktig galt.

For hver av aktørene vil først de politiske målene bli fastsatt ved å ta utgangspunkt i uttalte mål, og dedusere implisitte mål ut fra deres nasjonale eller regionale strategi (mål, metode og middel). Analysen vil sammenligne målene med utfallet og vurdere både tilsiktede og utilsiktede konsekvenser på individ, stat og systemnivå på kort og lang sikt.

Egyptys politiske mål

I september 1954 publiserte oberstløytnant Nasser boken *Philosophy of the Revolution* som skisserer hans regionale mål og ambisjoner: "...leadership of the Arab world, the elimination of the "white man" from the Middle East and Africa, and a universal Islamic Empire with limitless power, a Pan-Arab state from the Strait of Gibraltar to the Indian Ocean".³ Etter Det Muslimske Brorskapets mordforsøk på Nasser 26. oktober 1954, ble president general Naguib satt i husarrest og Nasser ble den ubestridte lederen av Egypt. Målene Nasser hadde beskrevet i sin bok ble dermed videreført som Egypt sine mål, mer eller mindre.

Gamal Abdel Nassers panarabiske politikk kom i perioder i klem mellom supermaktinteressene, men han viste i det minste at det fantes selvstendige politiske aktører utenfor kretsen av de tradisjonelle stormaktene.

Nasser trengte sterk nasjonal og arabisk støtte, og valgte derfor å etablere radiostasjonen Voice of the Arabs som et middel for å kunne påvirke den arabiske befolkningen "...over the heads of Arab governments to their peoples, in the name of a real or supposed common nationality,..."⁴ Et sterkt militærvesen ville også være et viktig middel. Våpenkappløpet

som etterfulgte den arabisk-israelske krigen i 1948 mellom de tre araberstatene Egypt, Jordan og Syria på den ene siden og Israel på den andre, fortsatte også under Nasser. Våpen av høy kvalitet var imidlertid både vanskelig å få kjøpt og svært kostbare.

Da USA, Storbritannia og Frankrike ikke ville selge Nasser de våpnene han ønsket seg, henvendte han seg til Sovjetunionen i stedet. Våpenavtalen med Tsjekkoslovakia i september 1955, med slagordet "arms for cotton", var resultatet av det fremvoksende forholdet til Sovjetunionen.⁵

Som middel for å styrke kjøpekraften og den nasjonale stoltheten ønsket Nasser å bygge Aswandammen.⁶ Da han ble nektet lån i Verdensbanken av de vestlige maktene USA og Storbritannia, så han kun en nasjonalisering av Suezkanalen som en mulighet for å sikre finansieringen.⁷

Eliminasjon av Israel, som også representerte "white man", var et samlende mål både nasjonalt og i den arabiske verden. Ved utgangen av 1954, mens styrkeoppbyggingen i alliansen med Jordan og Syria pågikk for å oppnå avgjørende militær overlegenhet mot Israel, benyttet Nasser etterretningsoffiserer som rådgivere for etableringen av Fedayeen-grupper i Gaza og nord-øst på Sinai med oppdrag om å gjennomføre terrorangrep mot Israel.⁸ Et annet "lavkost" tiltak for å underminere vestlig tilstedeværelse i Nord-Afrika var å støtte Nasjonal frigjøringsfront (FLN) i deres kamp for Algeries uavhengighet fra Frankrike, og derfor støttet Egypt FLN med sovjetiske våpen.⁹

Utfallet av Suezkrisen for Egypt

Egypt vant kontroll over inntektene fra Suezkanalen og sikret dermed en økonomisk base for å bygge Aswandammen og nye våpeninnkjøp. Nasser hadde overlevd det britisk-franske forsøket på å fjerne ham fra makten, samtidig som den påfølgende nasjonale støtten og anerkjennelsen i den arabiske verden ga hans politiske posisjon et enormt løft.¹⁰ På den annen side måtte Egypt akseptere en FN-styrke på eget territorium etter at minst 650 innbyggere var drept og mer enn 2000 var såret.¹¹ Nasser beskrev selv den egyptiske hæren som "knust",¹² men han hadde

spart noen fly ved å sende dem til Saudi Arabia og Sudan. Det var også massive ødeleggelse av sivil infrastruktur i de områdene kampene fant sted. På Sinai var all viktig infrastruktur ødelagt og plyndret av israelerne da de trakk seg tilbake. Konflikten hadde også vært et påskudd for Nasser til å utvise 25000 jøder fra Egypt som ble tvunget til å donere sine eiendommer til den egyptiske stat.¹³ Sovjetunionens intervensjon i konflikten på Egypts side indikerte et styrket forhold dem imellom. Egypt sin støtte til FLN kunne også fortsette etter krisen.

Vurdering av Egypts måloppnåelse

Egypt sikret seg det økonomisk-strategiske middelet gjennom inntekten fra Suezkanalen, men det militær-strategiske middelet ble i stor grad ødelagt og måtte regenereres. Forholdet til Sovjetunionen var imidlertid forsterket, slik at nye våpen ville være tilgjengelig.¹⁴ Både nasjonal og arabisk støtte ble kraftig økt til støtte for målet om å etablere et Panarabia. Disse politiske målene ble derfor oppnådd i meget stor grad.

FLN kunne fortsette sine operasjoner i Algerie, så målet om å fjerne «white man» fra Nord Afrika ble holdt i live og den enorme panarabiske støtten bidro ytterligere til dette. Imidlertid ble de palestinske Fedayeen-gruppenes evne til å gjennomføre terrorangrep mot Israel stoppet, i hvert fall midlertidig. På den annen side kunne Israels handlinger nyttes til å øke det nasjonale og arabiske samholdet i den videre kampen for å eliminere Israel som et steg på veien mot det islamske riket Panarabia. Til tross for mange drepte og sårede, store ødeleggelse av infrastrukturen, og militært nederlag sto Nasser igjen som styrket. I et lengre tidsperspektiv har imidlertid datidens britiske utenriksminister Selwyn Lloyd senere hevdet at dersom vestmaktene ikke hadde intervenert kunne Nassers prestisje vært enda større, og at flere arabiske regimer ville ha støttet ham slik at oljekrisen i 1974 ville ha skjedd mange år tidligere.¹⁵

Israels politiske mål

Etter FN's generalforsamling 29. november 1947 anbefalte implementeringen av FN's delingsplan for Palestina, brøt borgerkrigen mellom jøder og palestinere i området ut. Israel ble proklamert som

egen stat 14. mai 1948 av jødernes leder David Ben-Gurion, og ble angrepet av de arabiske nabostatene påfølgende dag. Våpenhvileavtalen i 1949 satte en midlertidig stopper for de offisielle fiendtlighetene, men den anerkjente ikke Israel som en egen stat. Eksistensen av Israel som egen stat med eget territorium og sikkerhet for befolkningen må derfor ses på som deres overordnede politiske mål.

Den israelske økonomien hadde en krise i 1951, men takket være økonomisk støtte fra kilder som «The United Israel Appeal», «Israel Bonds», Vest-Tyskland (Reparasjonsavtalen), samt økonomisk bistand fra USA, hadde Israel allerede to år senere en betydelig økonomisk vekst.¹⁶ Med en understøttende økonomi på plass skulle våpenkappløpet med de arabiske nabostatene (Egypt, Jordan og Syria) dominere den utenrikspolitiske agendaen.¹⁷ Da Egypt signerte våpenavtalen med Tsjekkoslovakia havnet Israel såpass på etterskudd i våpenkappløpet at de vurderte det som en direkte trussel mot deres eksistens.¹⁸ Israel så derfor opprøret mot de franske styresmaktene i Algerie som en mulighet til å få kjøpe våpen i Paris.¹⁹ Ved å gi Frankrike etterretninger om Egypts støtte til FLN klarte Israel å etablere et tillitsforhold mellom landene, slik at en våpenhandel kom i gang med første leveranse 11. april 1956.²⁰ Tilgangen til vestlige våpen av høy kvalitet var et svært viktig motiv for Israels sammensvergelse med Frankrike og Storbritannia: «France was supplying arms and, as a quid pro quo, Israel was providing a pretext to launch a war».²¹

Israels suverenitet ble også utfordret av terrorangrep fra de egyptiskstøttede Fedayeen-gruppene, samt Egypts blokade av Tires-stredet som nektet Israel bruk av sjøveien gjennom Rødehavet. Nassers intensjon om å fjerne Israel var også godt kjent i Israel. Så da Israel mottok invitasjonen fra Frankrike om å delta i en sammensvergelse mot Egypt var det en fristende mulighet. Diskusjonen i det israelske krigskabinettet 28. oktober 1956 illustrerer mulighetene de så i en deltakelse:

..., they swayed by the benefits a successful war might produce for Israel: regime change in Egypt, defeat of the Egyptian army in Sinai, acquisition of territory along the coastal strip of the Gulf of Aqaba

*which would guarantee free navigation to Eilat, and alliance with the European powers, kindling hopes of acting as "almost" equal partners in engineering a new Middle East order.*²²

Muligheten for en avgjørende strategisk seier som kunne lede til anerkjennelsen av Israel som en egen stat fra en sterk Arabisk nabo var fristende, men på den annen side var kabinettet bekymret over mulige konsekvenser om de ble sett på som forbrytere mot Folkeretten.²³

Utfallet av Suezkrisen for Israel

Krigshandlingene medførte ikke noe regimeskifte i Egypt, og heller ikke en ny orden i Midtøsten. Derimot medførte nedkjempningen av den egyptiske hæren på Sinaihalvøya en kraftig reduksjon av Egypts militære kapasitet. Tires stredet ble åpnet, Fedayeens trygge operasjonsbaser ble ødelagt og tilgangen til vestlige våpen av høy kvalitet ble sikret. Økonomien ble ikke berørt, men det kom en økt strøm av jødiske flyktninger fra Egypt. Det diplomatiske forholdet til Storbritannia surnet for en kort periode, men allerede i 1958 var våpenhandelen i gang.

Vurdering av Israels måloppnåelse

Israels utfordring var å opprettholde målet om egen suverenitet og sikre de strategiske midlene det krevde, altså militære maktmidler. Den valgte strategiske metoden om å delta i sammensvergelsen var meget vellykket i begge henseender: «Israel gained a striking military victory [...] and enjoyed a decade of relative calm on its land borders and free navigation from Eilat through the Red Sea».²⁴ Dette punkterte til en viss grad Egypts prestisje i den arabiske verden og bidrar til å forklare at Nassers revolusjon de påfølgende årene kun fikk begrenset lokal støtte rundt om i regionen som helhet.²⁵ Imidlertid så ble ikke de mest optimistiske politiske målene om regimeendring og en ny orden i Midtøsten oppnådd, som ville vært resultatet av en strategisk avgjørende seier, og derved fortsatte den arabiske trusselen mot deres eksistens. Men Israels deltakelse fikk ingen påvirkning på deres økonomiske sikkerhet, og sikret dem derfor tilgang på vestlige våpen av høy kvalitet i fremtiden av stor betydning i fortsettelsen av våpenkappløpet.

Tilgangen til fransk atomvåpenteknologi i 1958 må også ses i lys av deltakelsen.

Storbritannias politiske mål

Suezkanalen ble ansett som strategisk viktig av tre hovedgrunner. For det første var kanalen den korteste seilingsruten til militærbaser i Øst-Afrika og samveldepartnere i det Indiske hav og Stillehavet. For det andre var oljetransporten gjennom kanalen kritisk for Storbritannia og Vest-Europa.²⁶ Og for det tredje var en oppdemming av Sovjetunionens innflytelse i Midtøsten relatert til Bagdadpakten viktig,²⁷ spesielt etter Sovjetunionens inntreden i Egypt med våpen og politisk støtte. Storbritannia var derfor engstelige for at Nasser skulle klare å samle nok støtte til å presse dem ut fra Jordan og Irak.²⁸ Storbritannias inntekter fra Suezkanalen gjennom «The Suez Canal Company» utgjorde 71 millioner dollar i 1954, og å gjenvinne en slik inntekt må også ha vært et mål for intervensjonen.

Uttrekningen av militærstyrken som hadde sikret Suezkanalen bare halvannen måned før Nasser rykket inn, sendte utvilsomt tvetydige signaler om egne interesser og forpliktelser til disse målene, og kan ha forledet Nasser til å tro at han kunne nasjonalisere kanalen ustraffet. Storbritannias statsminister og tidligere ambassadør til Egypt, Anthony Eden, så Nasser som en fellesnevner og det store hinderet for at Storbritannia skulle gjenvinne og opprettholde sine regionale og strategiske mål, og regimeendring ble derfor selve hovedmålet for operasjonen. Eden hadde i tillegg et mål relatert til tid. Han ønsket at de militære skulle intervensjonere tidlig i august.²⁹

Utfallet av Suezkrisen for Storbritannia

På kort sikt ble kanalen blokkert slik at det ble drivstoffkrise i hele Vest-Europa med tilhørende rasjonering av drivstoff frem til midten av april 1957.³⁰ Også det britiske pundet kom under såpass press at The Bank of England måtte tømme sine dollar-reserver for å opprettholde kursen mot dollar.³¹ Videre ble Nasser sittende og Sovjetunionen opprettholdt sitt fotfeste og innflytelse i Egypt gjennom forsyninger av våpen og rådgivere til landet. Denne aktiviteten ble verken spesielt redusert eller forsterket

av Suezkrisen.³² Politisk sett ble Suezkrisen slutten for Anthony Eden, og Harold Macmillan overtok som statsminister 10. januar 1957. Han annonserte 4. april 1957 at Storbritannia ville forlate verneplikten, og gå over til utelukkende profesjonelle militære styrker. Det ble imidlertid ikke nevnt noe om den lange reaksjonstiden til de britiske styrkene høsten 1956 som årsak til endringen i langtidsplanen som ble lagt frem 16. april 1957, selv om erfaringene fra Suezkrisen må ha hatt en viss innvirkning. På lang sikt var utfallet uansett en britisk erkjennelse av at de ikke lengre kunne intervensjon militært uten samtykke fra USA. Videre skulle forholdet til Frankrike og splittelsen i samarbeidet om sikkerhetspolitikk få langvarige konsekvenser. Mer om det litt senere.

Vurdering av Storbritannias måloppnåelse

Hovedmålet om å fjerne Nasser fra makten mislyktes og slo tilbake på måter som ikke var forutsett av Storbritannia. Tilgangen til interesseområdene øst for Suez ble bare forstyrret så lenge kanalen var stengt. Både retten til å seile og oljeforsyningen ble gjenopprettet da kanalen ble gjenåpnet, men Storbritannias inntekter fra kanalen ble varig tapt. I tillegg styrket Sovjetunionen sin posisjon i Egypt og kunne potensielt forstyrre seilingsleden, og derved svekke effekten av Bagdadpakten. Sett opp mot de politiske målene ble Suezkrisen en total fiasko på kort sikt og en stor ydmykelse av Storbritannia.

Mens utfallet av krisen fikk store personlige konsekvenser for Anthony Eden, fortsatte hans konservative parti i posisjon også etter valget i 1959. De innenrikspolitiske konsekvensene for Storbritannia var altså ikke spesielt betydningsfulle. Imidlertid fikk krisen systemisk langtidsvirkning på Storbritannias utenriks- og sikkerhetspolitikk, uttrykt gjennom «the special relationship» med USA. I retrospekt; «the Suez experience can be seen as significant less for its immediate impact upon British policy than for its longer-term influence on strategic thinking».³³ Hvis Storbritannias militære strategi hadde støttet det politiske behovet for reaksjonstid, gjennom å ha tilrettelagt for å kunne intervensjon innenfor to uker i stedet for over to måneder, kunne utfallet av krisen blitt noe helt annet. Valget om å forlate verneplikten

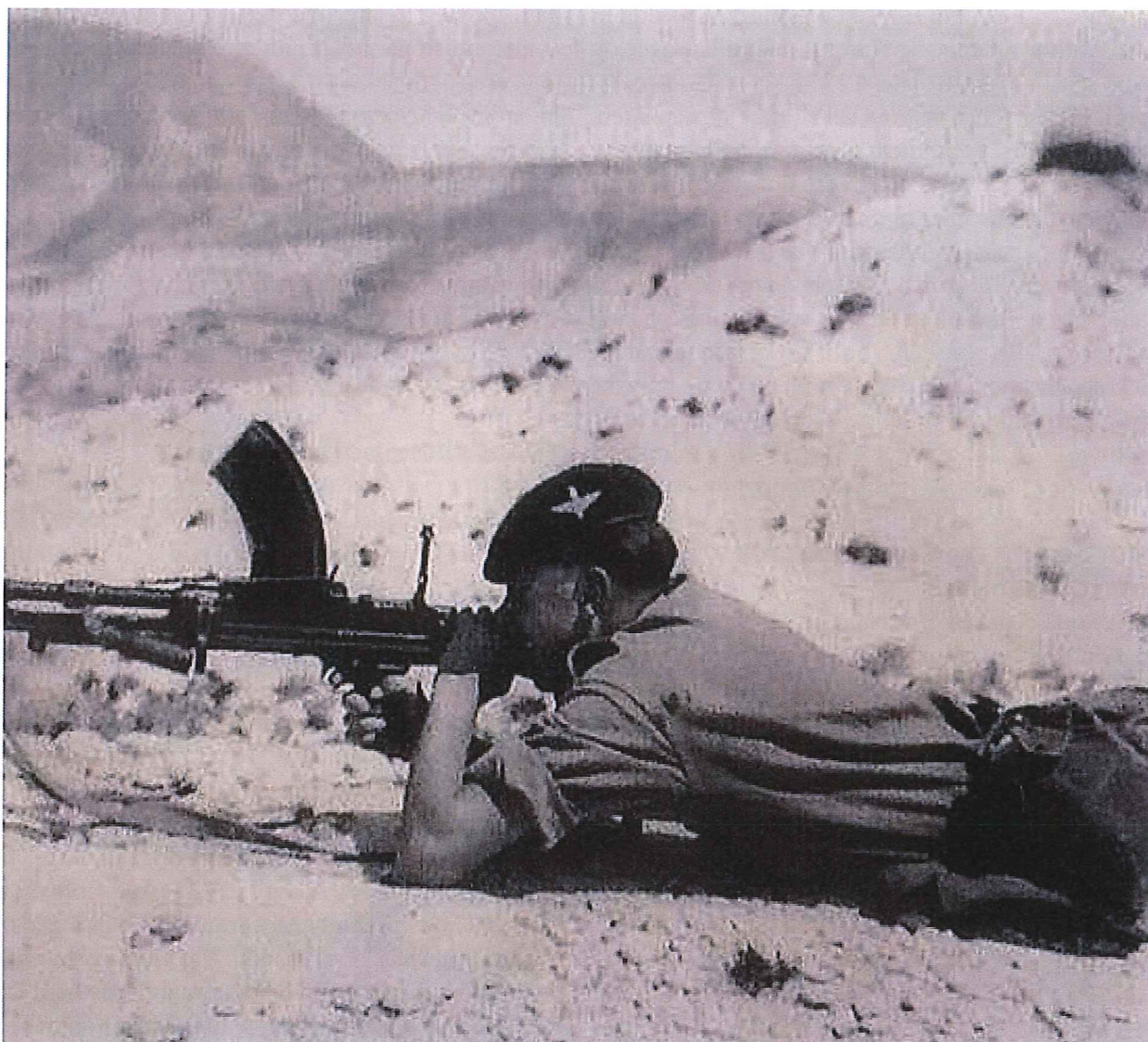
kan ha vært relatert til dette, men det var ingen andre endringer i den militære strategien som kan relateres til Suezkrisen. Krisen hadde også, i likhet med Koreakrigen noen år tidligere, synliggjort en begrensning for hva atomvåpen på høy beredskap kunne oppnå, og demonstrert behovet for å ha tilgjengelig komplementære konvensjonelle styrker for hurtig intervensjon. Denne balansen mellom atomvåpen kontinuerlig tilgjengelig for strategisk avskrekking og konvensjonelle styrker med evne til å reagere på under en ukes varsel finner vi igjen i det britiske forsvaret i dag.

Frankrikes politiske mål

Frankrike hadde trukket seg ut fra Indokina etter det militære nederlaget ved Dien Bien Phu i 1954. Den franske republikken var i videre oppløsning med uro og opprør i Nord-Afrika, der Algerie pekte seg ut som den største bekymringen i den politiske og militære ledelsen.³⁴ Algerie var underlagt innenriksministeriet og ble sett på som en del av landet Frankrike, i motsetning til de to nabolandene Marokko og Tunisia som ble sett på som kolonier. Våren 1956 ga Frankrike de to tidligere koloniene uavhengighet, noe som økte bekymringene for hva som kunne skje med Algerie.³⁵ I følge en tidligere fransk ambassadør til Egypt, Maurice Couve de Murville, var opprøret i Algerie hovedforklaringen til deltakelsen i Suezoperasjonen.³⁶ Derfor må stansing av Nassers støtte til FLN gjennom å fjerne ham fra makten ha vært det viktigste målet for Frankrike i operasjonen. I tillegg var Frankrike selvfølgelig svært avhengig av oljen som ble transportert gjennom Suezkanalen, og Frankrike hadde også andre viktige kulturelle, finansielle og økonomiske interesser i Egypt.³⁷ Sikring av oljetransporten og de øvrige interessene i Egypt må derfor også regnes som politiske mål for operasjonen.

Utfallet av Suezkrisen for Frankrike

På kort sikt medførte den blokkerte kanalen et underskudd i statsbudsjettet siden man måtte importere dyrere olje. Dette skapte en høyere inflasjonsrate og den franske valutaen ble svekket.³⁸ Nesten 6000 franskmenn som jobbet som lærere, ingeniører, byråkrater, og næringslivsansatte ble tvunget til å forlate Egypt på svært kort varsel.³⁹ Nassers regime

Britisk soldat fra The Parachute Regiment.

overlevde, og han fortsatte å støtte FLN både moralsk og med våpen, mens Frankrikes innflytelse i den arabiske verden lå i ruiner.⁴⁰

På lengre sikt fikk utfallet store konsekvenser for Frankrikes utenriks- og sikkerhetspolitikk. Utenrikspolitisk var det både direkte og indirekte konsekvenser av stor betydning. Direkte hadde Suezkrisen vist med all tydelighet at Frankrike ikke lengre var noen stormakt.⁴¹ Indirekte økte mistilliten til USAs vilje til å ivareta Frankrikes behov for avskrekking med atomvåpen. Det var derfor neppe tilfeldig at den franske regjeringen formaliserte

etableringen av en komite for militær anvendelse av atomenergi 5. desember 1956, som var starten på ervervsen av egne atomvåpen.⁴² Heller ikke den fransk-britiske relasjonen overlevde utfallet av operasjonen de gjennomførte sammen. Dette ledet til at forløperen til den Europeiske Union (EU), det Europeiske økonomiske fellesskap (EØF), ble dannet i 1957 uten Storbritannia. Videre medførte bølgen av nye medlemmer i FN fra Afrika og Asia med sympati for Egypt at Frankrike møtte stor motstand i diskusjonene rundt Algerie.⁴³ Dette skulle få stor betydning for den franske regjeringen som måtte gå av 18 måneder senere som en konsekvens av

manglende evne til å håndtere opprøret i Algerie.⁴⁴ Den franske mistilliten til USA og Storbritannia fortsatte i den neste regjeringen ledet av Charles de Gaulle, og bidro til tilbaketrekning av militære styrker fra NATO og flytting av NATO HQ fra Paris i 1966. De Gaulle la også ned veto mot Storbritannias søknad om medlemskap i EØF i 1960, noe som medførte at Storbritannia ikke fikk bli medlem i det Europeiske Fellesskap (EF) før i 1973, etter at de Gaulle hadde avtrådt. Fransk utenriks- og sikkerhetspolitikk ble, etter flere års deltakelse i ISAF Afghanistan, strengt tatt ikke «normalisert» igjen før de i 2009 besluttet å stille med militære styrker i NATOs kommandostruktur, og først demonstrert i 2011 da Frankrike og Storbritannia samarbeidet militært i operasjonen mot Libya.

Vurdering av Frankrikes måloppnåelse

Frankrike oppnådde ingen av sine politiske mål for operasjonen. Tvert imot virket operasjonen mot sin hensikt. Nassers fortsatte støtte til FLN sammen med Frankrikes svekkede omdømme i Midtøsten og Nord Afrika, bidro antagelig til å styrke opprøret i Algerie som til slutt førte til fransk nederlag. Frankrikes fundamentale reorientering i utenriks- og sikkerhetspolitikken medførte en splittelse av Vest-Europa som varte i over 50 år. Suezkrisen ble således et langvarig traume for Frankrike, eller som den franske historikeren Maurisse Vaisse formulerte det: «After Suez, France was never the same again».⁴⁵

Konklusjon

Utfallet av Suezkrisen varierte stort mellom alle de fire hovedaktørene. Det eneste felles utfallet var at ingen av dem vant en varig strategisk seier.

Egyptis politiske mål ble oppnådd i stor grad, men det militære nederlaget svekket trolig omdømmet og medførte lavere måloppnåelse på lengre sikt. Israel oppnådde alle sine politiske mål, med unntak av å fjerne Nassers regime, og vant med det et tiår med fred, men ingen arabisk anerkjennelse av Israel som egen stat. Utfallet for den arabisk-israelske konflikten ble derfor status quo, og en ny krig ville være uunngåelig.

Til tross for en militær taktisk seier, medførte utfallet for både Frankrike og Storbritannia at de ikke oppnådde noen av sine politiske mål. Deres forhold ble ødelagt, og deres utenriks- og sikkerhetspolitiske reorienteringer medførte systemendring i europeisk sikkerhets- og økonomisk samarbeid i over 50 år.

Det mest signifikante utfallet av Suezkrisen var likevel hvordan USAs og Sovjetunionens diplomatiske inngripen signaliserte fremveksten av supermaktene og en de facto bipolar verdensorden.

Ettertanke

I et slikt historisk lys, nå 60 år senere, fremstår dagens debatt rundt hva som ble oppnådd i Afghanistan og Libya nærmest som naiv perfektjonisme hva angår troen på hva militærmakt kan oppnå. Militærmakt er ikke, og har aldri vært, et universalmiddel mot utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer. Men under gitte forutsetninger kan den spille en viktig og sågar avgjørende rolle for å skape det sivile handlingsrommet som igjen kan skape relativt varige løsninger. Uansett så er det viktig, i disse langtidsplantider, å huske på rammene sikkerhetspolitikken setter for militær strategi, og de begrensningene som da kan ligge i de militærstrategiske mulighetene til å støtte oppdukkende politiske behov i en raskt omskiftelig verden.

Det er også interessant å merke seg at den juridiske oppfattelsen, få år etter etableringen av FN-charteret og Genèvekonvensjonene, var at et militært angrep mot basene til terrorgrupper som gjennomfører terroraksjoner mot eget territorium ikke ville være tillatt etter Folkeretten. Heller ikke sjøblokaden av Eilat ble ansett av Israel som tilstrekkelig hjemmel for angrepet, selv om Folkeretten anser blokade som en krigshandling. Suezkrisen trekkes også av og til frem som et eksempel på folkerettsstridig angrepskrig. Dette er interessant i lys av dagens debatt rundt trusselen fra såkalt hybridkrig og det nasjonale marerittscenariet med et konfliktnivå som er for stort for Norge, men for lite for NATO, og de tankene som verserer om hvordan Norge skal sikre seg NATO støtte gjennom artikkel V.⁴⁶

Litteraturliste:**Bøker**

- Carlton, David. *Britain & The Suez Crisis*. Oxford: Basil Blackwell Ltd, 1988.
- Darby, Philip. *British Defence Policy East of Suez 1947 – 1968*. Oxford: Oxford University Press, 1973.
- Eden, Anthony. *The Memoirs of Anthony Eden: Full Circle*. London: Cassell, 1960.
- Gilbert, Martin. *The Routledge Atlas of the Arab-Israeli Conflict*. Oxon: Routledge, 2005.
- Jankowski, James P. *Nasser's Egypt, Arab Nationalism, and the United Arab Republic*. London: Lynne Rienner Publishers, 2002.
- Lloyd, Selwyn. *Suez 1956: a Personal Account*. London: Mayflower Books, 1978.
- Louis, William Roger, Owen, Roger. *Suez 1956 The Crisis and its Consequences*. Oxford: Clarendon Press, 1989.

Artikler

Diesen, Sverre, *Kampfly eller hærsstyrker – hva betyr et «balansert forsvar»?*, Norsk Militært Tidsskrift nr 2/2016.

Lahav, Pnina. "A Small Nation Goes to War: Israel's Cabinet Authorization of the 1956 War." *Israel Studies* Vol. 15 Issue 3 (Fall 2010): 61-86.

Levey, Zach. "Israeli Foreign Policy and the Arms Race in the Middle East 1950 – 1960." *Journal of Strategic Studies* Vol. 24, No 1 (March 2001): 29-48.

Troen, Selwyn Ilan. "The Protocol of Sevres: British/French/Israeli Collusion Against Egypt, 1956." *Israel Studies* 1, No 2 (Sep 30, 1996): 122-122.

Avhandlinger

Pierre, Jean-Marc. "The 1956 Suez Crisis and the United Nations." Master Thesis, US Army CGSC, 2004.

Internett

BBC, "1956: Motorists panic as petrol rations loom." BBC News. http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/29/newsid_3247000/3247805.stm (hentet 5. juli 2016).

Boughton, James M. «Was Suez in 1956 the First Financial Crisis of the Twenty-First Century?» International Monetary Fund. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/09/boughton.htm> (hentet 5. juli 2016).

Jewish Telegraphic Agency. «Soviet Arms Shipments Make Up Egyptian Losses in Suez Campaign». Jewish Telegraphic Agency. <http://www.jta.org/1957/08/28/archive/soviet-arms-shipments-make-up-egyptian-losses-in-suez-campaign> (hentet 5. juli 2016).

Jewish Virtual Library. «Jewish Refugees from Arab Countries». The American-Israeli Cooperative Enterprise. http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/talking/jew_refugees.html (hentet 5. juli 2016).

Kaplan, Jonathan. «The Mass Migration of the 1950s». The Jewish Agency for Israel. <http://www.jewishagency.org/society-and-politics/content/36566> (hentet 5. juli 2016).

TV dokumentar

BBC2. *Suez: A Very British Crisis*. Part 1-3.

Referanser:

- ¹ Jean-Marc Pierre, *The 1956 Suez Crisis and the United Nations*. Master Thesis, US Army CGSC, 2004, 44.
- ² Pierre, 61.
- ³ Pierre, 55.
- ⁴ William Roger Luis, Roger Owen, Albert Hourani. *Suez 1956 The Crisis and its Consequences* (Oxford: Clarendon Press, 1989), 396.
- ⁵ Pierre, 57.
- ⁶ Pierre, 58.
- ⁷ Pierre, 60-61.
- ⁸ Martin Gilbert, *The Routledge Atlas of the Arab-Israeli Conflict* (Oxon: Routledge, 2005), 58.
- ⁹ Anthony Eden, *The Memoirs of Anthony Eden: Full Circle* (London: Cassell, 1960), 582.
- ¹⁰ James P Jankowski, *Nasser's Egypt, Arab Nationalism, and the United Arab Republic* (London: Lynne Rienner Publishers, 2002), 68.
- ¹¹ BBC2. *Suez: A Very British Crisis*. Part 3.
- ¹² Jankowski, 68.
- ¹³ Jewish Virtual Library, "Jewish Refugees from Arab Countries", The American-Israeli Cooperative Enterprise, <http://www.jewishvirtuallibrary.org> (hentet 5. juli 2016).
- ¹⁴ Jewish Telegraphic Agency, "Soviet Arms Shipments Make Up Egyptian Losses in Suez Campaign". Jewish Telegraphic Agency, 28. August 1957, <http://archive.jta.org> (hentet 5. juli 2016).
- ¹⁵ Selwyn Lloyd, *Suez 1956: a Personal Account* (London: Mayflower Books, 1978), 259.
- ¹⁶ Jonathan Kaplan, «The mass Migration of the 1950s», The Jewish Agency for Israel, <http://www.jewishagency.org> (hentet 5. Juli 2016)
- ¹⁷ Zach Levey, «Israel Foreign Policy and the Arms Race in the Middle East 1950-1960», *Journal of Strategic Studies*, Vol 24, No 1 (March 2001), 29.
- ¹⁸ Levey, 34.
- ¹⁹ Levey, 37.
- ²⁰ Levey, 34.
- ²¹ Pnina Lahav, «A Small Nation Goes to War: Israel's Cabinet Authorization of the 1956 War», *Israeli studies*, Vol. 15 Issue 3 (Fall 2010), 71.
- ²² Lahav, 74.
- ²³ Lahav, 69 & 74.
- ²⁴ Selwyn Ilan Troen, «The Protocol of Sevres: British/French/Israeli Collusion Against Egypt, 1956», *Israel Studies* 1, no 2 (Sep 30, 1996), 1-2.
- ²⁵ David Carlton, *Britain & The Suez Crisis* (Oxford: Basil Blackwell Ltd, 1988), 101.
- ²⁶ Pierre, 43.
- ²⁷ Bagdadpakten ble inngått i 1955 og dannet «The Middle East Treaty Organization» (METO), senere kjent som «The Central Treaty Organisation» (CENTO), etter samme modell som NATO.
- ²⁸ Troen, 3.
- ²⁹ BBC2. *Suez: A Very British Crisis*, Part 2.
- ³⁰ BBC, «1956: Motorists panic as petrol rations loom», BBC News, <http://news.bbc.co.uk> (hentet 5. Juli 2016).
- ³¹ James M Boughton, «Was Suez in 1956 the First Financial Crisis of the Twenty-First Century?», *International Monetary Fund*, <http://www.imf.org> (hentet 5. Juli 2016).
- ³² Carlton, 102.
- ³³ Philip Darby, *British Defence Policy East of Suez 1947-1968* (Oxford: Oxford University Press, 1973), 94.
- ³⁴ Louis, Owen, Adam Watson, *Suez 1956 The Crisis and its Consequences*, 341.
- ³⁵ Louis, 341.
- ³⁶ Louis, 341.
- ³⁷ Louis, 335.
- ³⁸ Louis, 339.
- ³⁹ Louis, 336.
- ⁴⁰ Louis, 335.
- ⁴¹ Louis, 335.
- ⁴² Carlton, 103.
- ⁴³ Carlton, 103.
- ⁴⁴ Carlton, 342.
- ⁴⁵ Louis, 335.
- ⁴⁶ Sverre Diesen, *Kampfly eller hærsstyrker – hva betyr et «balansert forsvar»?», Norsk Militært Tidsskrift nr 2/2016, 21.*

